

ІНВЕСТИЦІЙНА КРИЗА В ЕКОНОМІЦІ УКРАЇНИ: АНАЛІЗ СИТУАЦІЇ

Канд. техн. наук., доц. Сердюк В. Р., асп. Кіндзерський Ю. В.

Економічне зростання та розбудова державності України неможливі без структурних змін в економіці. Цей процес потребує залучення значних фінансових, матеріальних, інтелектуальних та трудових ресурсів. В жодній країні перебудова економічних відносин не проходила безболісно як для самої держави, так і для її населення. Економічні перетворення завжди супроводжуються кризовими явищами, різними за масштабом та формами. Ці негаразди, на жаль, не обминули економіку України.

Економічний клімат в державі цілком залежить від стану справ в інвестиційній сфері, однією з галузей якої є капітальне будівництво. Саме тому метою нашого дослідження є аналіз ситуації, що склалась у капітальному будівництві на основі офіційно опублікованих даних Міністерства статистики України, а також надання деяких рекомендацій щодо подолання кризових явищ у цій галузі.

За останні роки у найбільш кризовому стані порівняно з іншими галузями національної економіки опинилось капітальне будівництво. Так, починаючи з 1991 р. і до теперешнього часу, спостерігається постійний спад інвестиційної активності, скорочення обсягів капітальних вкладень та будівельно-монтажних робіт. Зниження цих обсягів порівняно з минулим роком становить у 1994 р. відповідно на 22,7 та 37,8 %, у 1995 р. — на 35 та 38 %, за 9 місяців 1996 р. у порівнянні з відповідним періодом минулого року — на 26 та 32 %; за оцінкою, за весь 1996 р. ці показники становитимуть від рівня минулого року—71 та 72 %. Від рівня 1990 р. обсяги капітальних вкладень та будівельно-монтажних робіт становлять у 1994 р. — 41 та 37 %, у 1995 р. — 26 та 23 %, у 1996 р. (за оцінкою) — 19 та 16 %. У фактичних цінах ці показники становлять у 1994 р. відповідно, — 229,9 та 161,31 трлн крб, у 1995 р. — 937,82 та 620,69 трлн крб, за 9 місяців 1996 р. — 6662,4 та 4225,65 млн гривень (таб. 1, рис. 1).

Таблиця 1

Основні показники капітального будівництва в Україні у 1990—1996 рр. (млрд крб)

	1990	1991	1992	1993	1994	1995 ¹	1996 ²	
							9м іс.	Всього ³
Капітальні вкладення, всього								
								1
у фактичних цінах	31,11	42,68	865,93	29310	229904	937,82	6662,4	—
у порівняних цінах ⁴	53,52	49,71	31,36	28,12	21,75	14,14	52,3	100,4
у тому числі по об'єктах:								
<i>виробничого призначення</i>								
у фактичних цінах	22,38	29,18	538,35	15974	123439	557,30	4212,6	-
у порівняних цінах	38,49	32,87	20,09	16,61	14,43	8,4	33,0	54,0
<i>невиробничого призначення</i>								
у фактичних цінах	8,73	20,53	327,58	13336	106465	380,52	2449,8	-
у порівняних цінах	15,03	16,84	11,27	11,51	7,32	5,74	19,3	46,4
Будівельно-монтажні роботи								
у фактичних цінах	13,77	20,41	550,16	20935	161312	620,69	4225,6	-
у порівняних цінах	23,55	23,86	15,37	14,06	8,73	5,41	20,3	39,0

¹ Показники у фактичних цінах надано в трлн крб;

² Показники 1996 р. надано для фактичних цін - в млн гривень, для порівняних цін - в тис гривень;

³ Оцінка;

⁴ За порівняльні прийняті ціни, що склалися на 1 січня 1991 р..

	1990	1991	1992	1993	1994	1995	1996	
							9міс.	Всього
Введення в дію основних фондів								
у фактичних цінах	26,78	32,46	445,6	13129	117605	481,83	3008,3	-
у тому числі по об'єктах:								
виробничого призначення	20,1	23,26	306,18	7577	60833	269,82	2041,9	-
невиробничого призначення	6,68	9,21	139,42	5552	56772	212,01	966,4	-
Введення в дію житлових будинків, млн м ² загальної площі	17,45	14,45	14,12	12,31	10,1	8,66	3,32	7,01

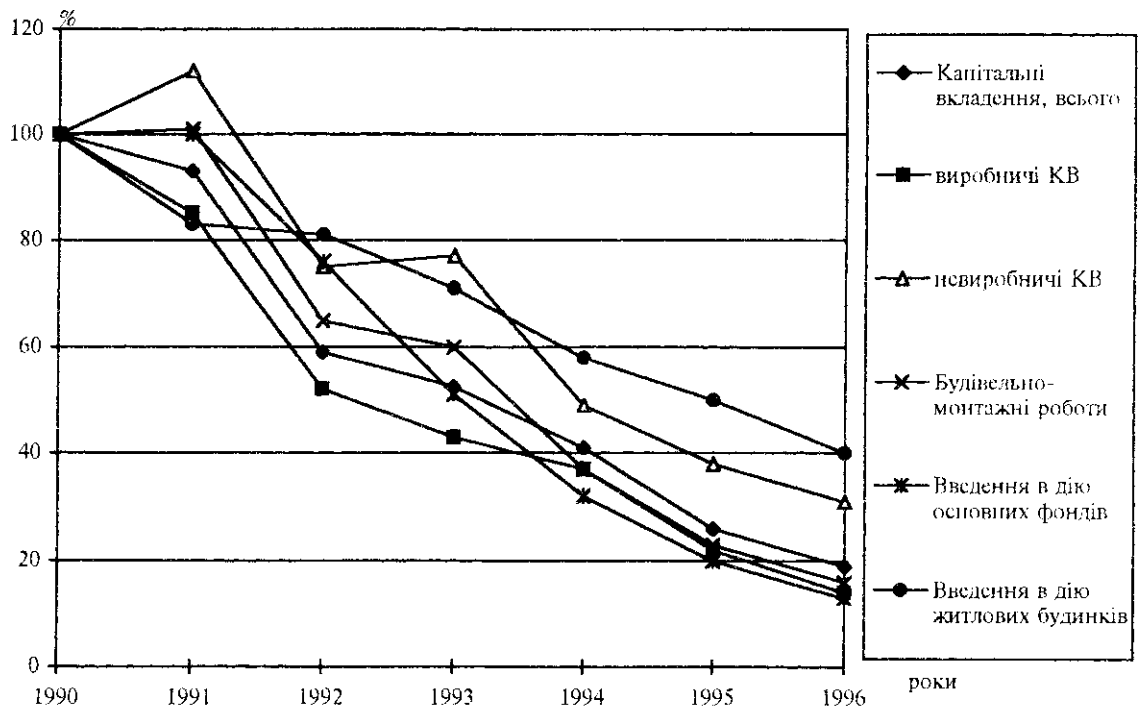

Рис. 1. Динаміка основних показників капітального будівництва в Україні за 1990–1996.

Для порівняння, в Росії обсяги капітальних вкладень та будівельно-монтажних робіт скоротились порівняно з минулим роком у 1995 р. на 13 і 9 %, за перше півріччя 1996 р. до відповідного періоду минулого року — на 10 і 36 % [1;2].

Зменшення фінансування та обсягів капітальних вкладень призвели до значного скорочення обсягів введених в дію виробничих потужностей та основних фондів, які характеризують кінцеві результати діяльності будівельного комплексу.

Якщо у 1994 р. введено в дію 68 об'єктів та потужностей, або 23 % річного завдання, то за 9 місяців 1996 р. тільки 4 об'єкти (з них 3 — частково), що становить лише 4 % річного завдання. Тобто, за останні роки постійно знижується концентрація капітальних вкладень на об'єктах, що в свою чергу призводить до перевищення термінів будівництва у 2–3 рази, або до заморожування чи повного закриття об'єктів будівництва. Вирішення проблеми незавершеного будівництва за останні роки практично не зрушилось з місця. Це є наслідком як відсутності інвестиційних ресурсів для закінчення будівництва, так і повільного впровадження нової законодавчої і організаційної бази для її розв'язання. Головною метою приватизації об'єктів незавершеного будівництва повинно стати не отримання прибутку від їх продажу, а прискорення будівництва і введення в дію з метою отримання реального приросту випуску продукції чи надання послуг. Про масштаби незавершеного будівництва свідчать обсяги введених основних

фондів та виробничих потужностей, які скоротились порівняно з 1990 р. у 1994 р. на 68 %, у 1995 р. — на 80 %, у 1996 р. (за оцінкою) - на 87 %.

Починаючи з 1990 р., спостерігається тенденція до зниження частки капітальних вкладень по об'єктах виробничого призначення і відповідне підвищення її по об'єктах невиробничого призначення. Винятком є 1994 р., коли відбулося збільшення на 7 відсоткових пунктів частки капітальних вкладень у виробничу сферу (66 проти 59 % у 1993 р.). Частка виробничих капітальних вкладень у 1995—1996 рр. становить відповідно 59 та 52 % (за оцінкою) від загального обсягу. Ця тенденція дзеркально відобразилась на темпах падіння виробничих та невиробничих інвестицій, а також на структурі введених основних фондів. Так, порівняно з 1990 р. темп падіння виробничих інвестицій перевищує відповідний показник для невиробничої сфери у 1994 р. на 12, у 1995 р. на 16, у 1996 р. (за оцінкою) на 17 відсоткових пунктів і становить за ці роки для виробничої сфери відповідно 37, 22 та 14 %, для невиробничої сфери — 49, 38 та 31 %. Це свідчить про випереджальне згорання виробничого будівництва над невиробничим і зменшує можливість швидкого виходу із економічної кризи (табл. 2).

Таблиця 2

Структура основних показників капітального будівництва за призначенням в Україні за 1990—1996 рр. (відсотки)

	1990	1991	1992	1993	1994	1995	1996*
Капітальні вкладення, всього	100	100	100	100	100	100	100
у тому числі по об'єктах:							
виробничого призначення	72	66	64	59	66	59	52
невиробничого призначення	28	34	36	41	34	41	48
Введення в дію основних фондів, всього	100	100	100	100	100	100	100
у тому числі по об'єктах:							
виробничого призначення	75	72	69	58	52	56	53
невиробничого призначення	25	28	31	42	48	44	47

*Оцінка

Для порівняння, в Росії частка невиробничих капітальних вкладень упродовж 3-х останніх років майже не змінюється і становить у 1994 р. — 44 %, у 1995 р. — 44,5 %, у першому півріччі 1996 р. — 42 %.

Спад інвестиційної активності супроводжується різким скороченням обсягів житлового будівництва. Так падіння обсягів капітальних вкладень у цю галузь у порівнянні з минулим роком становить у 1994 р. — 42 %, у 1995 р. — 20 %, у 1996 р. (за оцінкою) — 24 %. Від рівня 1990 р. обсяги капітальних вкладень у житлове будівництво дорівнюють за ці роки відповідно 46, 37, та 28 % (за оцінкою). При цьому частка капітальних вкладень у цю галузь від загального обсягу, починаючи з 1994 р., має тенденцію до зниження і становить у 1994—1996 рр., відповідно, 18,3, 22,5 та 20 % проти 23 та 24,4 % у 1993—1994 рр. Для порівняння, в Росії частка капітальних вкладень у житлове будівництво за 1994—1996 рр. має чітку тенденцію до підвищення і становить за ці роки відповідно 27,7, 30,6 та 33 % (за оцінкою). Ці тенденції знайшли своє відображення на обсягах веденого житла. В Україні вони постійно знижуються і дорівнюють у 1994—1996 рр., відповідно, 10,1, 8,66 та 7,01 млн м² загальної площі, що становить за ці роки 58, 50 та 40 % (за оцінкою) від рівня 1990 р. В Росії, навпаки, обсяги введеного житла збільшуються і становлять за ці роки відповідно 38,5, 42,8 та 47,1 млн м² загальної площі, що дорівнює відповідно 62, 69 та 76 % (за оцінкою) від рівня 1990 р..

Аналіз структури капітальних вкладень за формами власності відображає зниження частки інвестицій, що належать державним підприємствам і організаціям. Якщо у 1990 р. цей показник становив 77,8 %, то у 1994—1995 рр. та за 9 місяців 1996 р. він знизився відповідно на 15,1, 16,5 та 17,5 відсоткових пунктів і становив за ці роки відповідно 62,7, 61,3 та 60,3 % у загальному обсязі. На противагу цьому, частка капітальних вкладень колективних підприємств постійно збільшується, тоді як у 1990 р. вона становила 19 %, то за ці роки вона збільшилась відповідно на 12,6, 14 та 15,3 відсоткових пунктів і дорівнює 31,6, 33 та 34,3 % від загального обсягу інвестицій. Ці процеси є наслідком роздержавлення та приватизації державного майна (табл. 3).

**Структура капітальних вкладень за формами власності та джерелами фінансування в Україні за 1990—1996 рр.
(проценти)**

	1990	1991	1992	1993	1994	1995	9 міс. 1996
Капітальні вкладення підприємств та організацій всіх форм власності за всіма джерелами фінансування	100	100	100	100	100	100	100
з них централізовані	27	26	28	25	23	25,1	19,3
у тому числі:							
державних підприємств	77,8	72,7	72,3	65,4	62,7	61,3	60,3
колективних підприємств	19	26	24,4	28,5	31,6	33	34,3
з них:							
сільськогосподарських	16	17,8	15	13,1	10	10,7	7,4
кошти населення на індивідуальне будівництво	3,2	1,3	3,3	6,1	5,7	5,7	5,4
власність інших держав	-	-	-	—	-	0,04	0,04

Порівняно з 1990 р., у 1993—1995 рр. майже у двічі зросли обсяги коштів населення на індивідуальне будівництво у загальному обсязі капітальних вкладень. Якщо у 1990 р. ця частка становила 3,2 %, то у 1993—1995 рр. підвищилась на 2,9, 2,3 та 2,3 відсоткових пункта і дорівнювала відповідно 6,1, 5,7 та 5,7 %. Однак, через загострення соціального стану населення, зниження життєвого рівня, за 9 місяців 1996 р. частка приватних коштів у загальному обсязі зменшилась на 0,3 відсоткових пункта проти 1995 р. і становила 5,4 %.

Низькою залишається частка іноземних інвестицій. У 1995 р. та за 9 місяців 1996 р. вона знаходилась на рівні 0,04 % від загального обсягу. Загальний обсяг необхідних іноземних інвестицій в економіку України оцінюється у розмірі понад 40 млрд дол. США. Фактичне надходження іноземних інвестицій значно менше. За 1995 р. їх надійшло 281,5 млн дол. США, хоча було зареєстровано понад 3,8 тис. іноземних інвестицій загальним обсягом 1068,7 млн дол. США. Це свідчить про побоювання і пов'язане з ним зволікання іноземних інвесторів вкладати кошти в економіку України насамперед через соціально-економічну та політичну нестабільність. В Росії частка іноземних інвестицій значно більше ніж у нашій державі і дорівнює за ці роки відповідно 2,8 та 2,3 % від загального обсягу.

Жорстка фіна не ово - кредитна політика, брак бюджетних коштів та відсутність їх індексації відповідно до фактичного зростання цін у капітальному будівництві, призвели до скорочення бюджетних асигнувань на капітальні вкладення, частка яких у 1994—1995 рр. та за 9 місяців 1996 р. становила відповідно 23, 25,1 та 19,3 % від загального обсягу — проти 27 % у 1993 р. та 47 % у 1987 р.. При цьому, лівова частка централізованих капітальних вкладень спрямовувалась у галузі паливно-енергетичного комплексу.

Через відсутність розробленої концепції та програми розвитку інвестиційної діяльності, розподіл капітальних вкладень за галузями економіки мав здебільшого випадковий характер (табл. 4).

У промисловості загалом відсутня чітко означена динаміка частки капітальних вкладень, що спрямована на її розвиток, яка у 1994—1995 рр. та за 9 місяців 1996 р. становить відповідно 45,4, 35,8 та 41,5 % від загального обсягу. При цьому, темпи падіння обсягів капітальних вкладень у промисловості відстають від аналогічного показника в цілому по економіці. Так, у цій галузі обсяги капітальних вкладень становлять від рівня 1990 р. у 1993—1995 рр. відповідно 52,5, 53,6 та 27,4 % проти 52,5, 41 та 26 % за ці роки в цілому по економіці (рис. 2).

Структура капітальних вкладень за окремими галузями економіки та промисловості в Україні
за 1990—1996 рр. (відсотки)

	1990	1991	1992	1993	1994	1995	9 міс 1996
Капітальні вкладення, всього	100	100	100	100	100	100	100
з них:							
промисловість	34,5	30,5	35,6	34,4	45,4	35,8	41,5
з неї							
галузі паливно-енергетичного комплексу	10,6	10	13,1	13,8	15,5	22	23
машинобудування	10,1	6,7	5,8	3,2	3,2	2,3	1,95
промисловість будівельних матеріалів	1,6	2,0	1,7	1,1	1,0	0,7	0,62
сільське господарство	21,3	22,6	16,8	12,7	9,6	7,9	7,1
будівництво	3,5	3,2	2,8	2,4	1,7	1,5	1,5
житлове господарства (житлове будівництво)	16,2	19,9	23	24,4	18,3	22,5	19,9

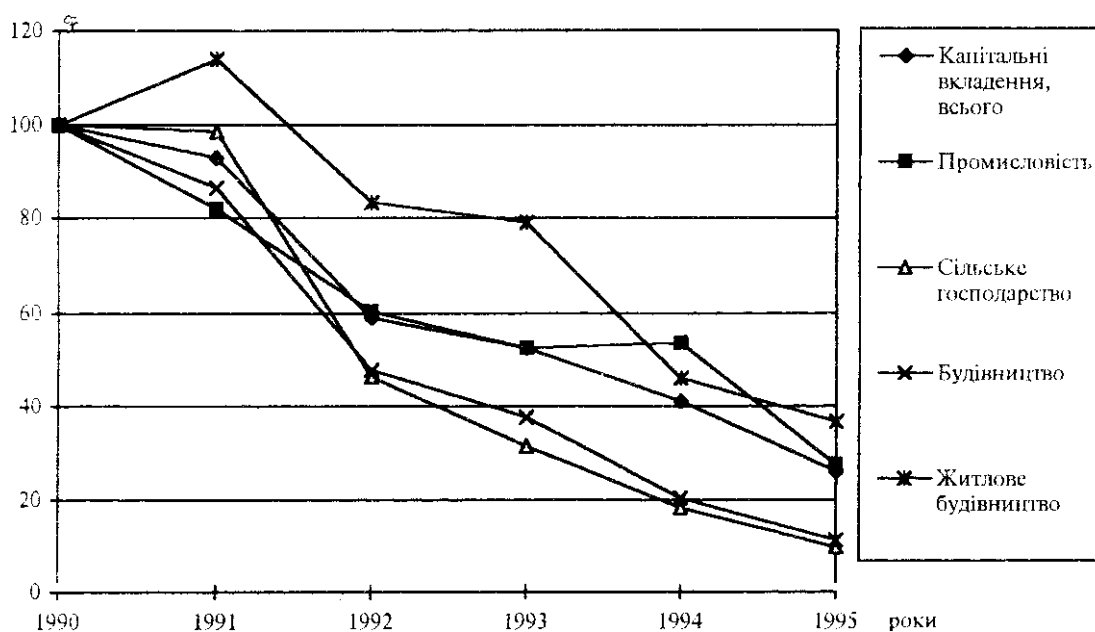

Рис. 2. Динаміка обсягів капітальних вкладень за окремими галузями економіки

Відставання в темпах падіння обсягів інвестицій по промисловості обумовлене значним їх зростанням у галузі паливно-енергетичного комплексу. Якщо у 1990 р. частка капітальних вкладень, спрямована у ці галузі, становила 10,6 % від загального обсягу, то у 1994—1995 рр. та за 9 місяців 1996 р. відбулося зростання цього показника відповідно на 4,9, 11,4 та 12,4 відсоткових пунктів від рівня 1990 р., що становить 15,5, 22 та 23 %. Обсяги капітальних вкладень у паливно-енергетичний комплекс знаходились від рівня 1990 р. у 1993—1995 рр., на позначці, відповідно, 68,4, 60, та 56,5 %, що перевищує аналогічний показник для промисловості в цілому на 15,9, 6,4, та 29,1 відсоткових пунктів. Ця тенденція є наслідком політики першочергового виділення коштів на інвестиційні потреби у згадувані галузі за рахунок переробних галузей, що надає національній економіці сировинний характер і посилює структурні диспропорції (рис. 3).

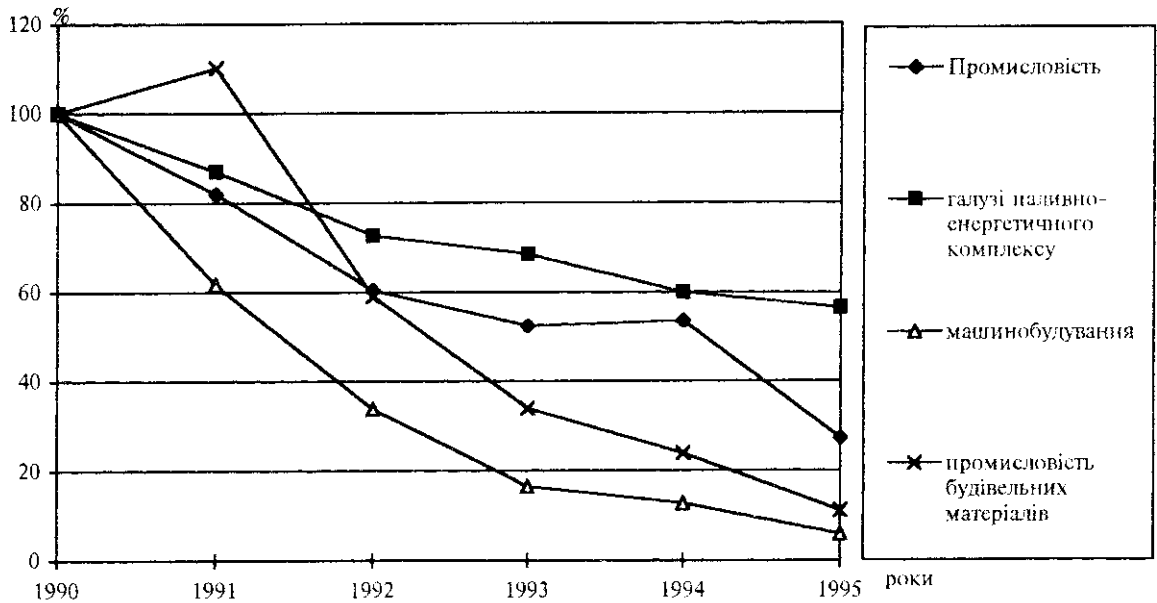

Рис. 3. Динаміка обсягів капітальних вкладень за окремими галузями промисловості в Україні за 1990–1995 роки

Серед інших галузей промисловості катастрофічного падіння обсягів капітальних вкладень зазнали машинобудування та промисловість будівельних матеріалів. Так, частка інвестицій, спрямована у машинобудування, становила у 1990 р. — 10,1 %, а за 1994–1995 рр. та 9 місяців 1996 р. вона знизилась відповідно на 6,9, 7,8 та 8,15 відсоткових пункта, що дорівнює 3,2, 2,3 та 1,95 % від загального обсягу. У промисловості будівельних матеріалів частка інвестицій, спрямована у цю галузь становила за ці роки відповідно 1,0, 0,7 та 0,62 % від загального обсягу проти 1,6 % у 1990 р. Обсяги капітальних вкладень у 1994–1995 рр. становили від рівня 1990 р. для машинобудування відповідно 12,8 та 6,1 % (тобто скоротились майже у 20 разів!), для промисловості будівельних матеріалів — 2,3 та 11,3 %. Саме ці галузі є фондоутворювальними, а тому падіння обсягів інвестицій у них зменшує можливість швидкого відтворення основних фондів. Знос основних фондів в цілому ряді галузей досяг критичного рівня і, як свідчать наведені дані, не компенсується новими капітальними вкладеннями, що поглиблює технічне відставання та відволікає початок оновлення економічного потенціалу на прогресивній високотехнологічній основі.

Значного падіння обсягів капітальних вкладень зазнали і такі галузі економіки, як сільське господарство та будівництво. У сільському господарстві обсяги інвестицій становлять у 1993–1995 рр. відповідно 31,4, 18,3 та 9,8 % від рівня 1990 р., а їх частка у загальному обсязі скоротилась за ці роки на 8,6, 11,7 та 13,4 процентних пункта і дорівнює 12,7, 9,6 та 7,9 %. У будівництві обсяги капітальних вкладень становлять у 1993–1995 рр.; відповідно 37,6, 20,4 та 11,3 % від рівня 1990 р., а їх частка у загальному обсязі за ці роки дорівнює 2,4, 1,7 та 1,5 %. Зазначені тенденції ще більш погіршують скрутне становище сільського господарства та будівництва.

Аналіз відтворювальної та технологічної структур капітальних вкладень у *порівняльних цінах*, свідчить про тенденцію до зростання частки капітальних вкладень, спрямованої на створення активної частини основних фондів у 1994–1995 рр. Так, у відтворювальній структурі частка капітальних вкладень, що спрямована на технічне переозброєння та реконструкцію діючих підприємств зросла за ці роки на 1,4 та 3 процентних пункта від рівня 1993 р., що становить відповідно 58,6 та 60,2 %. У технологічній структурі частка коштів, що спрямована на придбання устаткування та інструменту збільшилась за ці роки на 15 та 15,8 відсоткових пункта порівняно з 1993 р., що дорівнює відповідно 43 та 43,8 % від загального обсягу (табл. 5, табл. 6).

Відтворювалька структура державних капітальних вкладень по об'єктах виробничого призначення в Україні за 1990—1995 рр. (млрд крб)

	1990	1991	1992	1993	1994	1995
Капітальні вкладення						
у фактичних цінах	13,74	19,54	389,35	10419	83711	373295
у порівняльних цінах	23,61	20,67	11,96	9,85	8,71	5,6
у тому числі на:						
<i>технічне переозброєння і реконструкцію діючих підприємств</i>						
у фактичних цінах	8,44	11,95	263,17	5214	43632	162203
у порівняльних цінах	14,5	12,92	7,41	5,64	5,1	3,37
<i>на розширення діючих та будівництво нових підприємств</i>						
у фактичних цінах	4,71	6,24	97,75	3034	25886	184215
у порівняльних цінах	8,1	6,4	3,52	3,28	3,02	1,8
<i>на окремі об'єкти діючих підприємств</i>						
у фактичних цінах	0,59	1,34	28,43	869	4976	26877
у порівняльних цінах	1,02	1,35	1,03	0,93	0,59	0,43

Таблиця 6

Технологічна структура капітальних вкладень в Україні за 1990—1995 рр. (млрд крб)

	1990	1991	1992	1993	1994	1995
Капітальні вкладення						
у фактичних цінах	31,11	42,68	865,93	29310	229904	937816
у порівняльних цінах	53,52	49,71	31,36	28,12	21,75	14,14
у тому числі:						
<i>будівельно-монтажні роботи</i>						
у фактичних цінах	13,77	20,41	550,16	20935	161312	620687
у порівняльних цінах	23,55	23,86	15,37	14,06	8,73	5,41
<i>устаткування, інструмент та інвентар</i>						
у фактичних цінах	13,27	16,19	259,58	6648	52056	253789
у порівняльних цінах	23,01	17,4	10,66	7,87	9,35	6,2
<i>інші роботи і витрати</i>						
у фактичних цінах	4,08	6,07	56,26	1727	16536	63340
у порівняльних цінах	6,96	8,45	5,33	6,19	3,7	2,54

При цьому, частка капітальних вкладень, що спрямована на розширення діючих та будівництво нових підприємств у відтворювальній структурі залишалась приблизно на одному рівні і становила у 1993—1995 рр. відповідно 33,3, 34,7 та 32,1 % від загального обсягу. Частка будівельно-монтажних робіт у технологічній структурі за ці роки зменшувалась і дорівнювала, відповідно, 50, 40 та 38,2 % від загального обсягу.

Аналіз наведених структур у фактичних цінах, відображає цілком протилежні тенденції. Так, у відтворювальній структурі частка капітальних вкладень, що спрямована на технічне переозброєння та реконструкцію діючих підприємств у 1993—1995 рр. зменшувалась і становила відповідно 50, 52 та 43,5 %; на противагу цьому частка коштів, що спрямована на розширення діючих та будівництво нових підприємств збільшувалась і становила за ці роки відповідно 29, 30,9 та 50,7 % від загального обсягу. У технологічній структурі кошти, що спрямовані на створення пасивної частини основних фондів, майже у 3 рази перевищують ті, що використані на створення ак-

тивної частини. Так, за ці роки частка будівельно-монтажних робіт становила 71,4, 70,2 та 66,2 %, а кошти для придбання устаткування та інструменту становили лише 22,7, 22,6 та 27,1 % від загального обсягу капітальних вкладень.

Зіставлення відтворювальної та технологічної структур у порівняльних та фактичних цінах свідчить про те, що зростання вартості продукції будівництва випереджає аналогічний показник у промисловості, це призводить до різкого зниження ефективності капітальних вкладень. Цей процес є наслідком впливу як об'єктивних, так і суб'єктивних факторів.

До об'єктивних факторів слід віднести використання у будівництві застарілих енерго- та ресурсомістких технологій та матеріалів. Підтвердженням цьому може бути вартісний аналіз основних матеріалів, що використовуються у будівельній індустрії України. Наша держава має потужний потенціал виробництва бетонних та залізобетонних конструкцій. Однак, якщо у розвинених країнах таких як США та Японія, частка збірних залізобетонних конструкцій становить лише відповідно 11 та 17 %, то в Україні цей показник знаходиться на позначці 70 % від загального обсягу залізобетонних конструкцій. Відомо що збірні ЗБК, порівняно з монолітним бетоном, мають занадто високу вартість (співвідношення вартостей 1 м^3 становить (3–5):1). Це пов'язано в першу чергу з використанням у виробництві цієї продукції дорогих енергоресурсів у формі термічної обробки [3]. Тому, Україні слід перейняти і практично реалізувати досвід розвинених країн щодо застосування монолітних бетонів. Впровадження цього заходу надасть можливість заощадити значну частину дефіцитних енергоресурсів, що призведе до вагомого зниження вартості будівництва [4]. Торкаючись проблеми енергозбереження, слід відзначити такий негативний факт, як використання для огорожувальних конструкцій матеріалів з низьким термічним опором (цей показник майже у 1,5–2 рази нижчий ніж у зарубіжних аналогів), що призводить до високих енерговтрат, пов'язаних з опаленням приміщень. Зазначений недолік є наслідком незначного застосування прогресивних теплоізоляційних матеріалів, 1 м^3 яких дозволяє зберегти 1,5 т умовного палива на рік. Ця ситуація виникла через недостатнє виробництво будівельною індустрією України теплоізоляційних матеріалів, загальний обсяг яких у перерахунку на душу населення у 5–7 разів нижчий ніж у Швеції, Фінляндії, США та інших розвинених країнах. Використання прогресивних енергозаощаджувальних матеріалів дасть змогу, з одного боку, знизити вартість будівництва, з іншого — значно зменшити енерговитрати для створення мікроклімату у приміщеннях. Реалізація згаданих заходів потребує структурної перебудови промисловості будівельних матеріалів, що в свою чергу, пов'язано із значними інвестиціями. Виходячи з викладеного вище, постає питання щодо віднесення цієї галузі до пріоритетних при проведенні структурної перебудови економіки.

Суб'єктивними факторами високої вартості будівництва є збільшення частки накладних витрат у його загальній вартості та недоліки у формуванні так званих договірних цін у будівництві. Для зниження вартості будівництва із договірних цін слід вилучити витрати, які не мають відношення до конкретних будов, як то: компенсації витрат підрядних організацій на утримання відомчих об'єктів соціальної сфери; розвиток виробничої бази підрядника; оплата банківських відсотків по кредитах, отриманих на забезпечення основної діяльності; проплата роботи механізмів у дві-три зміни при фактичній роботі в одну зміну; оплата матеріалів і ресурсів, придбаних підрядником за цінами вищими за середньоринкові, тощо. Загалом ціни у будівництві зросли порівняно з фактичними цінами 1991 р. у 1993–1995 рр. на капітальні вкладення відповідно у 1042, 10573 та 66324 рази; на будівельно-монтажні роботи у 1491, 18478 та 114730 раз; на устаткування, інструмент та інвентар у 853, 5531 та 40934 рази.

Таким чином, інвестиційна криза в Україні у 1991–1996 рр. відобразилась у різкому скороченні капітальних вкладень та будівельно-монтажних робіт, падінні обсягів введених в дію основних фондів та виробничих потужностей, зростанні незавершеного будівництва, прискореному згортанні виробничого будівництва порівняно з невиробничим, надання економіці сировинного характеру. Криза інвестиційного процесу в Україні має низку причин. Однак, було б помилкою шукати її витоки у процесі лібералізації та реформування економіки. Однією з основних рис загальноекономічної кризи ще радянської економіки, яка визначила в значній мірі екстенсивний характер розвитку економіки України до 1992 року, була низька ефективність капітальних вкладень, що пов'язано в першу чергу з відсутністю економічної відповідальності за отримувані інвестиційні ресурси. Зниження фондівдачі було стійким макроекономічним фактором протягом принаймні п'яти останніх радянських п'ятирічок.

Одним з головних факторів скорочення обсягів капітальних вкладень, особливо не-бюджетних, є високий рівень інфляції, який об'єктивно перетягує капітал у сфери швидкого обігу та не дає змоги накопичити необхідний інвестиційний потенціал для реалізації довгострокових проектів, Наслідком виливу інфляційних процесів є високий рівень відсотків по банківських кредитах, що робить їх неефективним та не вигідним як для користувачів, так і для самих банків в довгостроковому періоді використання. Без подолання інфляції забезпечити становлення і функціонування ринку довгострокових інвестиційних кредитів, як основи капітального будівництва в ринкових умовах, практично неможливо.

Усі ці фактори відсовують на невизначений термін початок економічної стабілізації та здійснення широкомасштабних інвестицій.

Для активізації інвестиційного процесу крім придушення інфляції, зменшення ставок по кредитах, послаблення податкового пресу принципову роль відіграє концентрація необхідного капіталу, призначеного для інвестицій. Прискоренню стабілізації в інвестиційній сфері сприяло б посилення контролю з боку міністерств та відомств-замовників за концентрацією наявних фінансових та матеріальних ресурсів, і особливо бюджетних коштів, на найважливіших пускових і перехідних об'єктах з великим рівнем будівельної готовності, в першу чергу в пріоритетних галузях національної економіки.

Для розвитку кредитного ринку було б доцільним розглянути можливість нормативного обмеження надання кредитних ресурсів Національного банку комерційним банкам на потреби короткотермінового кредитування, стимулювання банків до збільшення питомої ваги довгострокових кредитів на реалізацію інвестиційних проектів.

Таким чином, нами зроблена спроба дати загальний аналіз економічної ситуації, що склалась в інвестиційній сфері, виявлено деякі основні причини та недоліки, що вплинули на розвиток кризових явищ у ній. Надано низку рекомендацій щодо подолання згадуваних явищ.

ЛІТЕРАТУРА:

1. Об итогах и н вести пионн ой деятельности в Российской Федерации в 1995г. // Экономика строительства. №3, 1996. — М.: «Евразия».
2. Дулич В, А. Об итогах инвестиционной и строительной деятельности в Российской Федерации в первом полугодии 1996г. // Экономика строительства. №9, 1996.— М.: «Евразия».
3. Патуров В. В., Соловьев Г. К. Применение полимербетон в строительстве. — М: ВНИИ НТПИ, 1988.
4. Разработка предложений и концепций комплексного прогноза научно-технического прогресса строительного комплекса на 1996—2015годы в части применения сборного и монолитного железобетона, — М.: НИИЖБ, 1990.

Кафедра економіки та управління будівництвом

УДК 556.072

СИНТЕЗ МОДЕЛІ РІЧКИ НА ОСНОВІ УПОРЯДКУВАННЯ ОСНОВНИХ ПРОЦЕСІВ

Асїв Мокін В. Б.

Постановка задачі та вихідні передумови

В роботі [1] запропоновано новий підхід до побудови моделі річки, який дозволяє, після розв'язання задачі ідентифікації цієї моделі, отримувати комплексну кількісну оцінку якості води з урахуванням її погіршення через надходження антропогенних скидів або природних стоків. Але запропонована концепція породила низку нових задач, серед яких однією з головних є задача побудови таких математичних моделей, які